

Hofstade en (het) meer

Hofstade, vandaag deelgemeente van Zemst, werd in 1870 een zelfstandige landbouwersgemeente en bezit sinds 1910 door zandwinning een gigantisch meer dat uitgroeide tot een drukbezochte volksbadplaats.

Hofstade, bezit niets dat onder monumentaal of geschiedkundig opzicht enig belang kan inboezemen. Hofstade bleef tot begin 1900 dan ook een vrijwel onbekende gemeente, die door de toeristen op weg vanuit Mechelen naar het vermaarde Rubenskasteel in Elewijt of vanuit Brussel langs de baan vanuit Tervuren naar het historische Mechelen, achteloos werd voorbijgereden. Deze plaats kwam plots in het nieuws in augustus 1914 door zware gevechten met grote verliezen. De putten die gegraven werden voor zandwinning voor de aanleg van het verhoogde spoor door de Belgische spoorwegen veroorzaakten, tussen de twee wereldoorlogen in, een belangrijk maatschappelijke en zelfs politieke actie. Hofstade is sinds de hete zomers van 1921 een drukbezochte volksbadplaats geworden. En anno 2019 nog steeds.

Chromolitho – Uitg.: L'Heembeekoise,
Brussel – Gelopen 1953

"Hofstade - Plage - accordeon
mini prentbriefkaarten "

Plan:

1. De gemeente in vervlogen tijden

- 1.1. De Tervurensteenweg
- 1.2. De zijstraten
- 1.3. Kastelen en hoeven
- 1.4. Hevige gevechten in WO I ...

2. Pootje baden in spontaan ontstaan recreatieoord

- 2.1. De putten en de watervoorziening ...
- 2.2. De baders van weleer
- 2.3. Alle wegen leiden naar...

3. Exploitatie van het domein zonder de grote meren

- 3.1. Zonder de grote meren
- 3.2. Rondom de zwemplas
- 3.3. Kubistische gebouwen
- 3.4. De Oude Merkt
- 3.5. Nog meer pret

4. Oppikken van de draad na WO II

- 4.1. Modernisten aan de slag
- 4.2. Uitbreiding met nieuwe constructies
- 4.3. Nog meer recreatie

Literatuur (bronnen):

- Toerisme magazine nr 17 jg 8 van 1 sept 1929
- Inventaris onroerend erfgoed website
- Hofstade Brabant (1870-1970) - Van de Leur L.
- Hofstade-Plage - Ron Wagemans (PR Bloso)

1. De gemeente in vervlogen tijden

1.1 de Tervurensteenweg ...

voor WO I

Hofstade had veel weg van een dorp, een hoofdstraat met een kerk en een pastorie. Het had weinig beziens en niets dat monumentaal of geschiedkundig enig belang kon inboezemen.

Zicht uit Hofstade

J. Jacobs, Berchem-Antwerpen

Jeanne.

Lichtdruk – Uitg.: J. Jacobs, Berchem-Antwerpen – Stempel 1904

"Zicht Tervurensteenweg vanuit zuidelijke richting"

Tot 1914 bleef het een vrijwel onbekende plaats, die voorbijgangers vanuit Mechelen of Tervuren niet deden halhouden. De hoofdlaan naar Mechelen werd totaal onbelangrijk toen via Zemst een nieuwe steenweg naar Brussel werd aangelegd.

Hofstade. Dorp

Lichtdruk – Foto: L. Janssen – Uitg.: Photo. Malfroid, Anderlecht – kaart voor WO I

"Zicht Tervuresesteenweg vanuit noordelijke richting; links pastorie"

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1929
 "Neoromaanse kerk op hoek Tervurensteenweg en Ambrossteenweg"

Lichtdruk – Uitg.: Albert, Brussel – kaart 1928
 "Gedenkteeken voor gesneuvelden naast de kerk"

Deze neoromaanse kerk gebouwd in 1841 stond op de hoek van de Tervuursesteenweg en de Ambrossteenweg. De kerk werd gebouwd op grond van Louis de Meester de Tilbourg en bij het Koninklijk Besluit van 02-08-1844 werd de kerk erkend als parochiekerk. Ze werd in 1960 afgebroken en vervangen door een nieuwe moderne kerk.

Links voor de kerk staat het gedenkteken voor de gesneuvelden van 1914-1918.

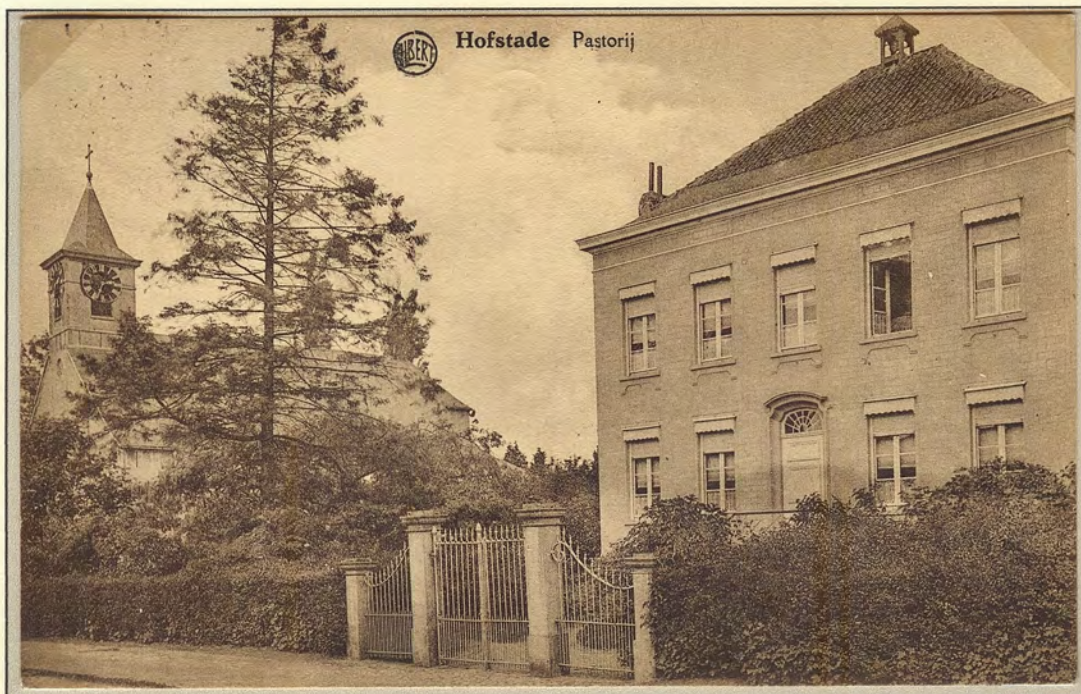
Het grote kasteelachtig huis naast de kerk langsheen de Tervuursesteenweg is de pastorie.

Lichtdruk – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1931

"Kerk langsheen Tervurensteenweg met op achtergrond dak van de pastorie"

De pastorie werd gebouwd in 1850 en werd in 1964 verbouwd tot gemeentehuis en is vandaag een kantoorgebouw van een verzekeringsmakelaar.

Lichtdruk – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1929

"Pastorie aan de Tervurensteenweg"

Een nieuwe pastorie werd in 1964 gebouwd naast de oude pastorie.

De weg naar Mechelen langs de Tervurensteenweg, richting noord, zijnde links wanneer je de kerk aankijkt.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Van Poyer L., Foto: E. Beernaert, Lokeren – kaart 1947
"Tervurensteenweg met op achtergrond kerk en vooraan arbeidershuizen"

De kasseien van de Tervurensteenweg liggen er nog prachtig bij en bedekken de zeer brede steenweg. De steenweg wordt goed gebruikt door de bezoekers aan de badplaats en de waterputten.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L. Van Kerckhove, Foto: E. Beernaert, Lokeren – kaart 1950
"Tervurensteenweg richting Mechelen foto genomen t.h.v. kerk"

Er vestigen zich door aanwezigheid van de badplaats door de jaren heen vooral veel café's .

De weg naar Tervuren dus richting zuid, zijnde rechts wanneer je de kerk en pastorijs aankijkt. Het is tevens de enige hoofdweg langs Elewijt, wel een ommetje om Vilvoorde of Brussel te bereiken.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Nels Ern. Thill, Brussel – gelopen 1948
"Tervurensteenweg met op achtergrond rijkswachtkazerne"

De spoorwegmaatschappij bouwt in Mechelen een groot arsenaal uit en vele spoorwegarbeiders komen in Hofstade wonen. De arbeidershuizen langs de Tervurensteenweg trekken nieuwe bewoners van Hofstade aan.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L. Van Kerckhove, Foto: E. Beernaert, Lokeren – kaart 1950
"Tervurensteenweg richting Mechelen foto genomen t.h.v. rijkswachtkazerne,
rechts café 'De Putten' (heden bank van BNP Fortis) "

Er vestigen zich kruidenierszaken, garage met tankmogelijkheden.

Tervurensteenweg richting Mechelen vanaf de kerk, eerst straat links in Zemststeenweg enkele tientallen meters verderop stond het gemeentehuis van Hofstade.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – kaart 1947

"Zemststeenweg, rechts het gemeentehuis en in de achtergrond"

Het gebouw was een gemeenteschool met schoolhuis dat in 1866 werd gebouwd. Toen Koning Leopold II op 23 februari 1870 Hofstade van Muizen scheidde kon men niet direct beschikken over een geschikt gemeentehuis en werd het schoolhuis gebruikt als gemeentehuis.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L. Van Kerckhoven, Foto: E. Beernaert, Lokeren – kaart 1950

"Zemststeenweg richting Zemst, links het gemeentehuis"

Voortaan zou Hofstade een eigen burgemeester hebben, eigen schepenen (2), en eigen gemeenteraadsleden (6), een eigen administratie, eigen bedienden, een eigen gemeentehuis.

Deze toestand zou tot in 1964 blijven duren. Het eerste echte gemeentehuis werd ondergebracht in de totaal gerenoveerde pastorie naast de kerk.

Het gebouw verdween in het begin van de jaren '70 om plaats te maken voor een nieuw ontmoetingscentrum.

Adreslijnen, gesplitst - Uitg.: Nels Ern. Thill, Brussel - gelopen 1948
 Het schoolhuis als gemeentehuis

Hofstade onderging in 1960 een hele metamorfose; de oude kerk werd afgebroken en kreeg een heel nieuwe moderne kerk, de pastorie werd omgebouwd tot gemeentehuis en de pastorie werd een huis naast het gemeentehuis.

Adreslijnen - Uitg.: Casteels, Hofstade (Brabant) - kaart 1965
 Nieuwe moderne kerk en gemeentehuis

Tervurensteenweg richting Tervuren vanaf de kerk, eerst straat links is de Zusterstraat en waar zich een kloosterorde met daaraan verbonden meisjesschool bevond.

Adreslijnen, gesplitst – Fotokaart – gelopen 1946
"Zusterstraat, vooraanzicht klooster met meisjesschool"

Het klooster van de zusters van Maria werd in 1895 opgericht op grond van graaf Cornet de Peissant, vanaf 1898 werden twee klassen voor het onderwijs aan meisjes ingericht.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Nels Ern. Thill, Brussel – gelopen 1938
"Zusterstraat, vooraanzicht klooster met meisjesschool"

Na WOII werd het een volwaardig katholieke meisjesschool en heden is het een gemengd katholieke primaire basisschool met ook kleuteronderwijs.

Molenweg noemt vandaag Weerstandersstraat, Ze werd hernoemd omwille van de fusie met Zemst en waar er al een Molenweg was. De weg is een zijstraat van de Zusterstraat pal achter de kerk richting het kerkhof.

Adreslijnen - Uitg.: Casteels, Hofstade (Brabant) Foto: E. Beernaert, Lokeren – gelopen 1950
 "Molenstraat, zicht naar de kerk te zien in de achtergrond"

Kerkhoflei is een zijstraat van de Tervurensteenweg recht tegenover de rijkswachtkazerne. Ze loopt parallel met de spoorweg. De hoofdingang van het kerkhof is te vinden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Nels Ern. Thill, Brussel – gelopen 1950
 "Kerkhoflei, achtergrond rijkswachtkazerne"

Hier werden ruimere huizen gebouwd voor de middenklasse. De huizen links hun tuinen kijken op de verhoogde berm van de spoorweg.

Het kasteeltje, vermoedelijk met een 17de- of 18de-eeuwse kern, aan de Ambrossteenweg ten oosten van de dorpskern, staat nog steeds bekend als Kasteel Nieuwenhuysen of Muysenhoekkasteel. Het heeft 1.2 ha grond en een serpentinevijver of brede ringgracht die typische ingrediënten zijn van een vroege 'jardin anglais'.

Adreslijnen - Uitg.: Nels - Ern. Thill, Brussel – gelopen 1940
 "Muysenhoekkasteel, met zijn typische Engelse tuin"

Aanpalende is er een hoeve met circa 30 are moestuin en vroeger, was er min of meer aansluitend, meer dan 30 hectare landerijen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1929
 "Aanpalende hoeve, met in de voorgrond de serpentinevijver"

Vandaag zijn het twee gescheiden percelen en is het domein van het kasteel bebost. En hebben de bewoners van de hoeve nog steeds een grote moestuin.

Het Ambrooskasteel kwam in de loop van de 17de eeuw in het bezit van de Mechelse jezuïeten, die het als buitengoed en retraitshuis gebruikten. Tijdens de tweede helft van de 18de eeuw werd het gebouw in sobere classicistische stijl verbouwd en aangepast; de restauratie (architect H. Sermeus; afbraak middentoren) in 1966-1971.

Holstade — Château d'Ambroise

Phot. Jacobs, Berchem—Anvers

Adreslijnen - Lichtdruk - Uitg.: J.Jacobs, Berchem-Antwerpen - Stempel 1904

"Ambroos kasteel, getoond vanuit het zuiden, met rechts een vleugel van het neerhof, links van de weg het hoveniershuis."

Het park rondom het kasteel had een ringgracht en werd westelijk verbreed tot een vijver. Het domein zelf is begrensd door het kanaal Mechelen-Leuven aan de oostkant en ten noorden en westen door de Baerebeek.

Château d'Ambroise, HOFSTAEDE, près Malines.

Edm. P. Smith, Malines.

Adreslijnen, gesplitst - Uitg.: P.Smith, Mechelen - gelopen 1910

"Ambroos kasteel, vanuit het westen met verbrede ringgracht"

Heden is het een classicistisch, drie verdiepingen hoog landhuis van vijf traveeën met schilddak (leien). Geschilderde en bepleisterde gevels met zandstenen plint.

Het vorige kasteel op dit domein werd zwaar beschadigd tijdens WO I en de puinen werden rond 1930 volledig opgeruimd en er werd in 1934 de huidige villa opgetrokken in cottagesstijl vermengd met traditionele elementen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L. Van Kerckhoven, Foto: E. Beernaert, Lokeren – kaart 1950

"Villa Allricht gelegen langs de Tervurensteenweg"

De 'Villa Allricht' bevindt zich nu in de westrand van het park, 80 m ten noorden van het gesloopte kasteel. Het ligt langs de Tervurensteenweg, 200 meter vanaf de kerk richting Mechelen op de rechterkant. De oostrand van het park waar het gesloopte kasteel stond werd verkaveld.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – kaart 1925

"Typische pachthoeven"

In Hofstade zijn meerdere grote boerderijen of pachthoeven. Slechts enkele getuigen van het landelijk karakter van destijds dat zo vredig lijkt.

Tussen 1905-1910 werd een bypass spoorweg aangelegd tussen Brussel en Mechelen die Hofstade doorkruist in het Zuiden. Tijdens WO I in de maand augustus 1914 bood de verhoogde spoorwegberm tussen Muizen en Weerde goede bescherming maar hinderde ook wel sterk de uitvallen van het Belgische leger vanuit Antwerpen.

"GEO." 60. - 1914.

Avant-postes belges.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: GEO, Pontchartrain (siene-et-Oise) – kaart 1914

"Voorpost Belgisch leger te Hofstade, in achtergrond rijkswegkazerne en soldaten"

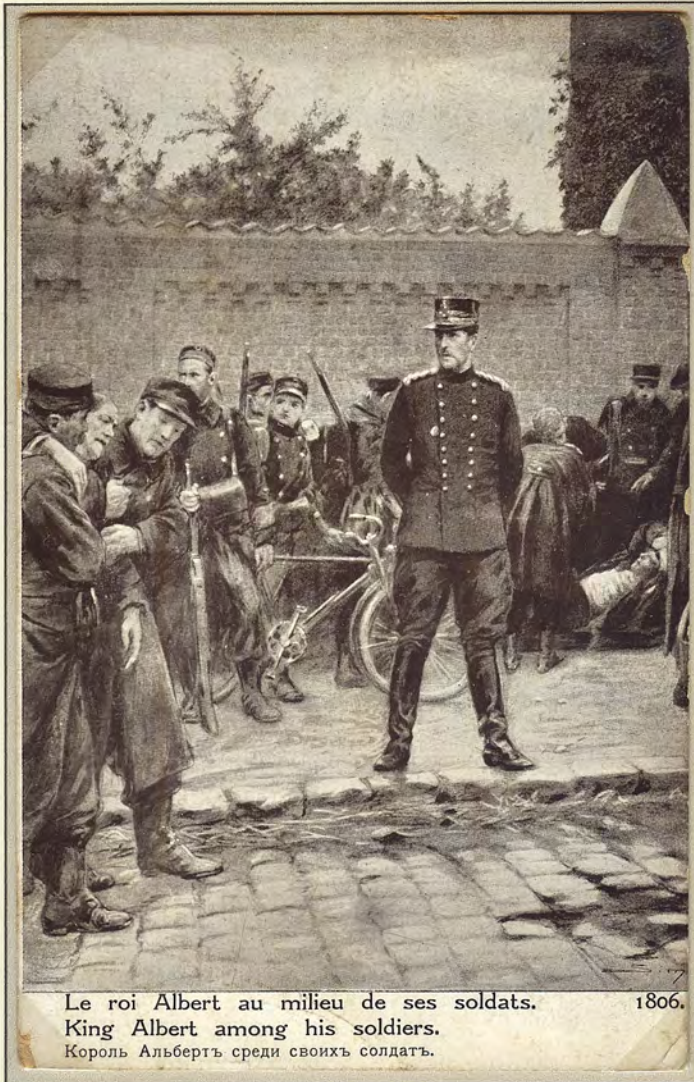
De Tervurensteenweg in het zuiden van Hofstade kruist deze bypass en daarvoor is een ruime spoorwegbrug gebouwd. Deze spoorwegbrug ligt ten westen van de zogenoemde "putten van Hofstade" die men moest omzeilen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1928

"Ongeschonden spoorwegbrug, Tervurensteenweg richting Tervuren"

Eens voorbij deze spoorwegbrug richting Mechelen ben je in het langgerekte centrum. Er waren toen nog aan beide zijden bomen die zijn al lang gerooid.

Op 24 augustus beslisten koning Albert en de legertop om de Duitsers aan te vallen en hen zo te dwingen extra troepen in België aan te houden, die niet konden worden gebruikt tegen de Fransen en Britten. De eerste Belgische uitval uit Antwerpen begon op 25 augustus 1914, tegen de Duitse stellingen langs een lijn van Haacht tot Wolvertem.

Koning Albert was tijdens die uitval eveneens aan het front te Hofstade, hij bezocht de rijkswachtkazerne (100m van de spoorwegbrug) die even functioneerde als verpleegpost.

Adreslijnen, gesplitst - Uitg.: I. Lapina, Parijs - kaart 1914

"Koning Albert I gefotoshopt tussen zijn soldaten, merk op ook soldaat met fiets in onderstaande kaart die mee werd gekopieerd." (info Vrt nieuws website)

In onze ogen, 100 jaar later, zijn dit manipulaties, vervalsingen zelfs. Maar zo dachten de uitgevers, de illustratoren en hun publiek er toen niet over. De fotografie was toen nog een vrij nieuw medium, zeker voor tijdschriften, kranten en postkaarten.

Adreslijnen, gesplitst - Uitg.: Edia, Parijs-Versaille - foto: Lévy - gelopen 1914 portvrij

"Koning Albert I aan het front, aan poort rijkswachtkazerne"

Het Belgische leger verloor bij Schiplaken en Hofstade bijna 800 manschappen (doden en gewonden). De operatie was een totale mislukking, die niets had opgebracht en de zwakte van het Belgisch Leger pijnlijk had duidelijk gemaakt.

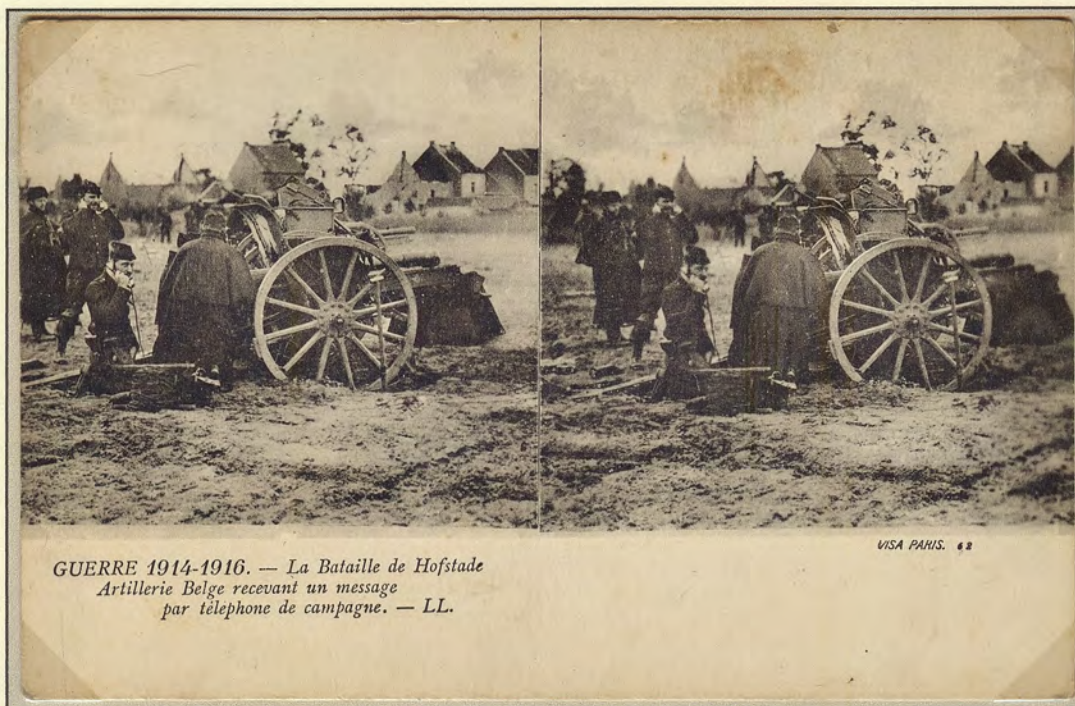
Het meer van Hofstade en de weinige doorgangen onder de spoorwegberm bemoeilijkten de ontplooiing en het terugtrekken van onze troepen. Deze regio is ook doorsneden door het kanaal Brussel -Willebroek en Mechelen - Leuven, de Zenne, de Dijle en door de verhoogde spoorwegberm tussen Brussel en Mechelen.

Gesplitst –Uitg.: Louis Lévy, Visé Paris - kaart 1914

"Slag van Hofstade, Belgische artillerie ontvangt een boodschap per telefoon"

Bij de eerste gevechten te Schiplaken (buurgemeente van Hofstade), dat bij misverstand de 'Slag van Hofstade' genoemd wordt, kostte aan het Belgische leger een honderdtal doden.

Gesplitst – Uitg.: Louis Lévy, Visé Paris – kaart 1914

"Slag van Hofstade, stereoscopische kaart uit serie 'La Grande Guerre' - nr 62"

Stereoscopie zijn twee foto's van een zelfde zicht met een exacte verplaatsing zodat er een ruimtelijk zicht ontstaat. Om het handig te bekijken bestaat hiervoor een speciale houder.

2. Pootje baden in spontaan ontstaan recreatieoord

2.1 de putten en de watervoorziening ...

het meer en de water bevoorrading

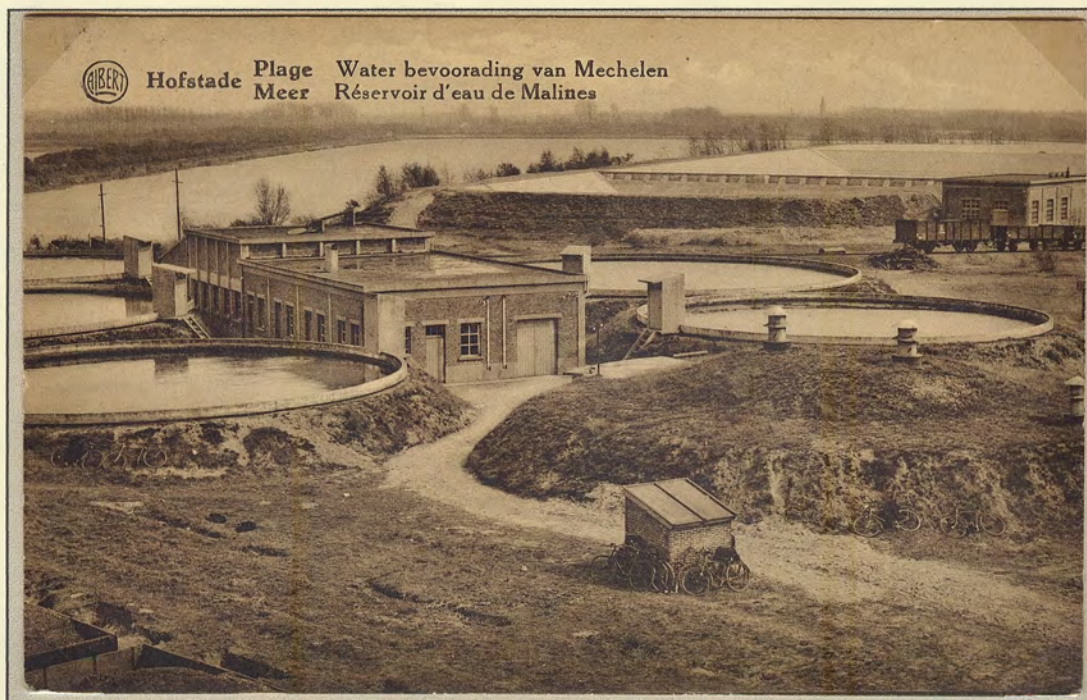
Tussen 1900 en 1916 werden 140 hectaren grond onteigend in het zuiden van de gemeente Hofstade. In 1902 werd begonnen met het uitgraven van de putten voor de aanleg van de spoorwegberm tussen Vilvoorde en Mechelen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Ern. Thill, Brussel – Gelopen 1951

"Zicht over één van de grote meren"

Omdat men niet direct op natuurlijke bronnen stootte, bleven de putten aanvankelijk droog en groef men 10 tot 14 meter diep. Tijdens WO I liepen de putten vol door natuurlijke afvloeiing van de omliggende terreinen en ontstonden zo de twee grote meren van Hofstade.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – gelopen 1925

"Waterbevoorrading van Mechelen, naast de grote meren"

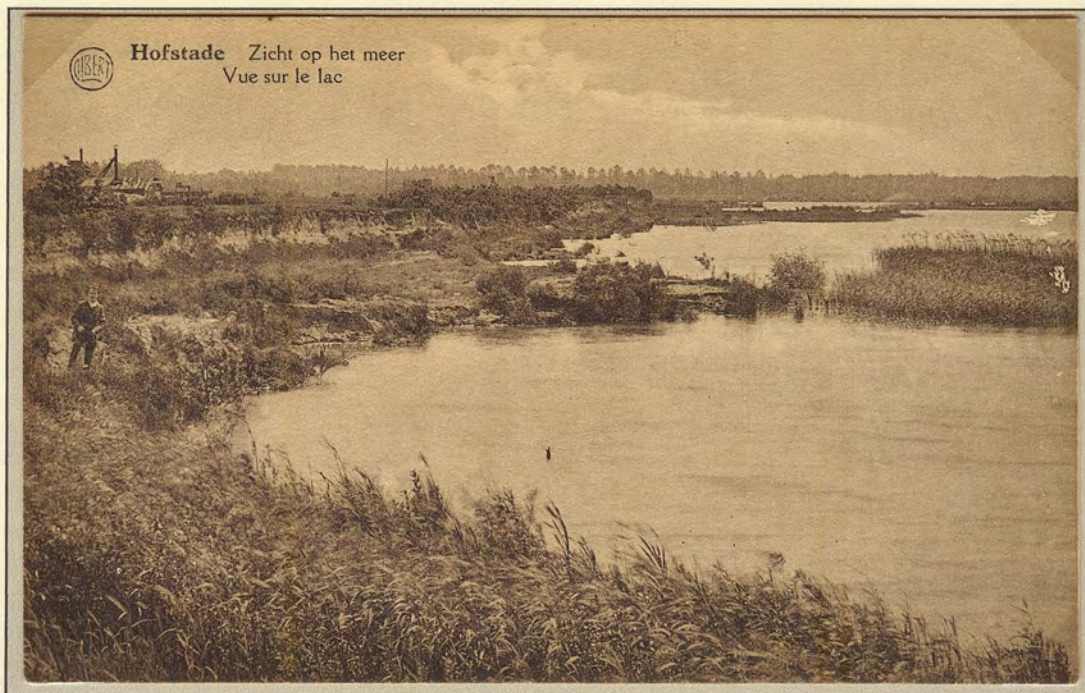
Mechelen, eigenaar van de putten en op zoek naar drinkwater bouwde er filters en leiding voor haar bevolking.

De putten zijn 80 hectaren groot en tot 15 meter diep en was in de begin periode de tweede grootste watervlakte in ons land. Er werd na de oorlogsjaren niet meer naar omgezien.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca. 1925
"panoramisch zicht van rechterzijde van de meren"

Bij het graven voor de oorlog werden er mammoet- en wolharige neushoornresten opgegraven en die te vinden zijn in het natuurkundig museum te Brussel.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca. 1925
"panoramisch zicht van linkerzijde van de meren"

Toen na de oorlog werd het verder uitgraven opgegeven, tot grote vreugde van de landbouwers die sinds het vollopen van de putten hun landerijen weer zagen opbloeien, tot dan leden de landbouwers erg veel schade door het afwateren naar de putten.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Paul Ryckmans, Mechelen – gelopen 1925

"Pootje baden in de putten van Hofstade"

Het beheer van de Staatsspoorwegen wou eerst de putten voor het bevoorraden van de locomotieven gebruiken. Maar liet het plan varen omdat het ongeschikt werd bevonden en liet maar begaan, want ondertussen kreeg het vele baders en kijklustigen als bezoekers.

Zo verliepen er jaren gedurende dewelke geen enkel openbaar bestuur zich om de putten bekommerde en eenieder te Hofstade volkomen vrij was.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Nels – foto: Joosen – kaart 1928

"Zwemmen in het meer van Hofstade"

Spontaan kregen de putten een recreatie bestemming. Talrijke omwoners ontdekten de putten als een welkome verfrissing tijdens de hete zomers van de jaren '20.

Adreslijnen, gesplitst — Uitg.: Desaix, Brussel — gelopen 1931

"Zwemplaats"

En niet alleen de omwoners: tijdens de kurkdrome zomer van 1921 kwamen duizenden baders vanuit Mechelen, Leuven, Brussel en Vilvoorde verpozing zoeken aan de meren van Hofstade.

Adreslijnen, gesplitst — Uitg.: Desaix, Brussel — gelopen 1935

"Boord van de zwemplaats"

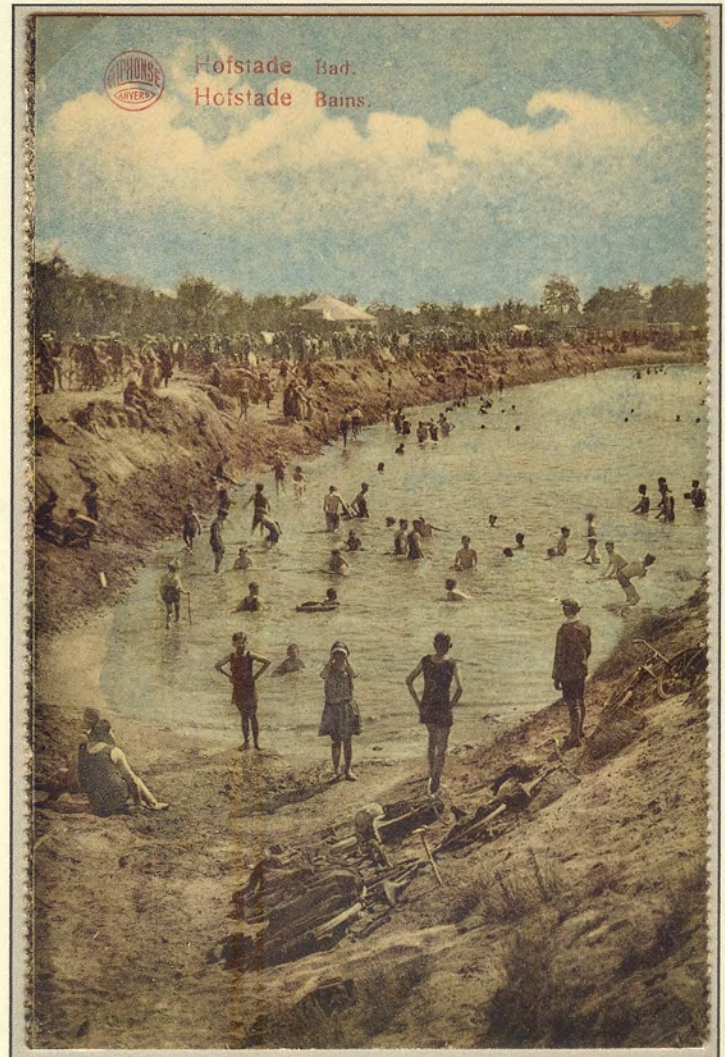
De plaatselijke politie en Rijkswacht zorgden voor toezicht. Het gemeentebestuur van Hofstade moest wel de lasten dragen maar het kon niet beletten...

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd, uit pakket – Uitg.: Baeyens-Buelens, Mechelen – kaart ca 1925
 "Zwemmen in het meer, zonder enige accommodaties"

... dat tientalle baders verdronken en hierdoor een aller treurigste vermaardheid verwierf. Maatregelen drongen zich dan ook op.

Meteen zorgde de massale toeloop naar de meren voor de nodige problemen: een totaal gebrek aan accommodaties, controle en reddingsdiensten - met tientallen verdrinkingsgevallen tot gevolg - maakten Hofstade toen berucht.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd, uit pakket – Uitg.: Baeyens-Buelens, Mechelen – kaart ca 1925
 "Veel volk in het meer van Hofstade"

Er wordt een 'commission de Lac d'Hofstade' opgericht onder leiding van Octave Le Maire, die zich van in het begin heeft ingespannen ten voordele van de meren als recreatiedomein.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1923

"Het strand krijgt vorm, onbeperkt pootje baden "

1921 kan dus worden gezien als de startdatum van het Domein Hofstade als recreatieoord, zij het dan op een zeer primitieve en rudimentaire manier.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1923

"Tentje opslaan tegen de zon en voor het omkleden op het strand"

In 1922 werden de meren zelfs voorgesteld als recreatiegebied in het blad van de Belgische Touring Club.

Het 'onzedelijke' karakter van het gebeuren kreeg als snel de naam in bepaalde kringen, het zorgde voor de nodige problemen. En zorgden al van in het begin voor de nodige voor- en tegenstanders van 'Hofstade Plage'.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1923

"Het strand met bijhorende badmode "

De uitzonderlijke warme zomers van de jaren '20 zorgden ervoor dat er een frisse duik kon genomen worden in het toch wel koude water van de diepe meren, dat nooit echt opgewarmd geraakte.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1923

"Het strand, voor de ene te warm en voor de andere te koud"

Haar beruchte reputatie en joeg de goegemeente de muren op, maar het had zijn sociaal nut; hier kwamen de mensen voor wie een uitje naar de kust veel te duur was: de arme-mensenzee was geboren. Het uitzonderlijk mooi strand dankzij de lichte zandgrond was al in de jaren '20 tweemaal zo groot als het strand van Blankenberge toen.

De meren van Hofstade worden berucht en de overheden zien nu wel het nut in van een groot recreatiepark en dat er voor de massale toeloop wel de nodige voorzieningen dienen gebouwd of aangelegd te worden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1923

"Het strand kon veel volk dragen "

Het is opmerkelijk dat 21^e eeuw-waarden met betrekking tot stedenbouwkundige denken van die tijd: groene uitwijkmogelijkheid, uitblazen na de zware werkweek, sportbeleving en verkeersmogelijkheden, toen al werden aangehaald als argumenten en ter verdediging van dit park.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1923

"Het strand; of is het nu 'de strand' "

Hofstade Plage profileerde zich als volksbadplaats die niet ver verwijderd ligt van Brussel en Mechelen en zag zijn gelijke in de 'Wansee' bij Berlijn en de 'Gänsehaufel' bij Wenen .

Een camping heeft altijd bij het domein gehoord, al van in de jaren '20 sloegen kampeertoeristen er hun tenten vrij op in de nabijheid van de putten en brachten er hun weekends of vakantiedagen daar door.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – gelopen 1931

“Tent opslaan naast het strand: aangename plaats”

De 140 hectare groot recreatiepark bood veel plaats en gelegenheid om er ongestoord een tent op te trekken. Het gebrek aan voorzieningen zorgde mede voor een ander facet van de reputatie die het domein kreeg.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen ca 1930

“Het kampeer kwartier ”

De tenten werden opgetrokken tot aan de waterlijn. In die tijd werd door het bisdom van Mechelen geopperd dat door ‘de verwildering der bevolking die daar schrikbarend toeneemt’ het kamperen als onzedelijk werd beschouwd.

In het domein werden wandelpaden aangelegd. Langs de Trianondreef wandelde men verder tot Hofstade-Strand. Er waren duidelijk mogelijkheden voor diegene die wandelde en zich tot gezonde en onschuldige activiteiten beperkte.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – gelopen 1930
"De Trianondreef"

Aan de oostelijke oever van de grote vijver is nooit gegraven en een waar bosrijk deel onaangeroerd gebleven.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – gelopen 1935
"Wandeling der verliefden"

Een groot deel werd later ontoegankelijk gemaakt omwille van het in stand houden van broedgebieden.

Om vanuit Mechelen over de weg naar het Hofstade domein te rijden moest er door het centrum van de gemeente Hofstade rijden langs de Tervurensteeweg, die begint in Mechelen Coloma aan het kanaal Mechelen-Leuven.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen 1933

"Auto's stilstand op de Withuisbrug op weg naar Hofstade-bad"

Een brug, withuisbrug genaamd, verzorgde de oversteek van het kanaal. De brug kreeg haar naam wellicht afgeleid van de afspanning 'Het Withuis' aan de Tervurensteenweg, ten zuiden van de vaart. Ze werd in 1969 afgebroken en vervangen enkele tientallen meters dichterbij het station van Mechelen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: A. De Marchi, Brussel – gelopen ca 1935

"Zicht op Tervurensteenweg; centraal in achtergrond Colomakerk"

De weg die langs de Colomakerk loopt door de wijk Coloma (soms ook Tervuursesteenweg genoemd). Er was ook een busverbinding.

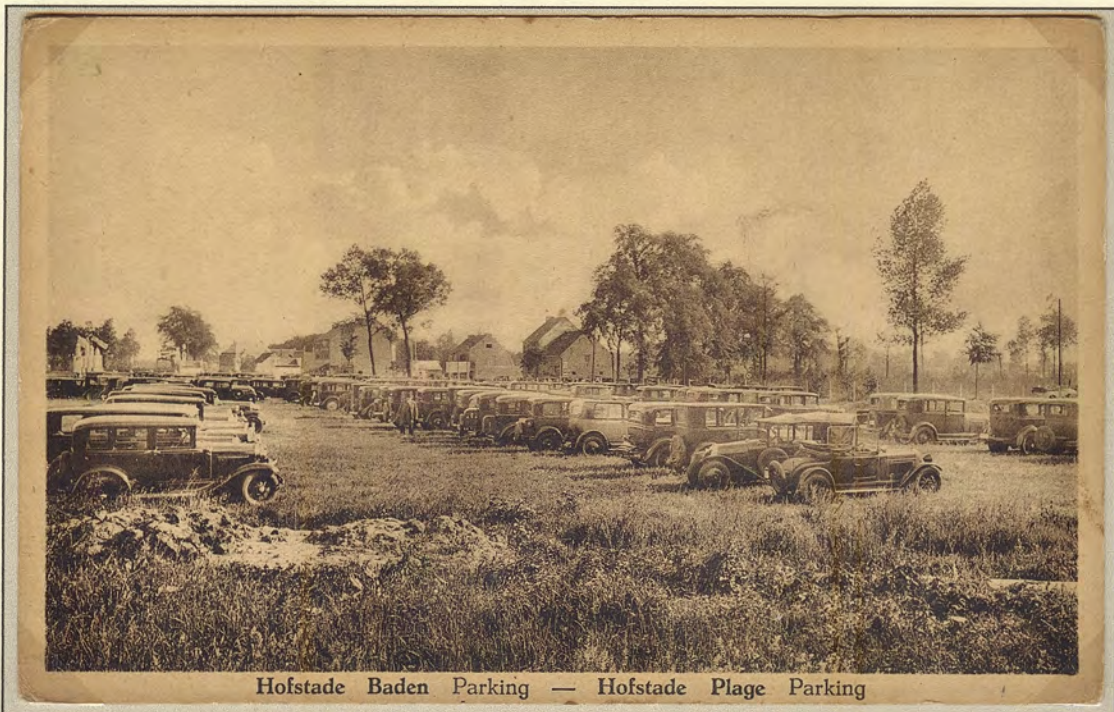
Het kon er soms erg druk zijn en gelukkig was er toen al voor diegene die reeds een wagen bezat toch wat parkeermogelijkheden voorzien.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – kaart ca 1935

"Auto's geparkeerd op de Tervurensteenweg – Steenweg van Hofstade naar Mechelen"

De rijen zomerlinden – (*Tilia platyphyllos*) – die de parkings en bosplantsoenen langs de Trianon-dreef en de Tervuursesteenweg afbakende en scheidt van de rest van het domein,.

Hofstade Baden Parking — Hofstade Plage Parking

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – kaart ca 1935

"Parking plaats"

Later werd aan de ingang meer parking voorzien en ook eentje op de Trianondreef ingang.

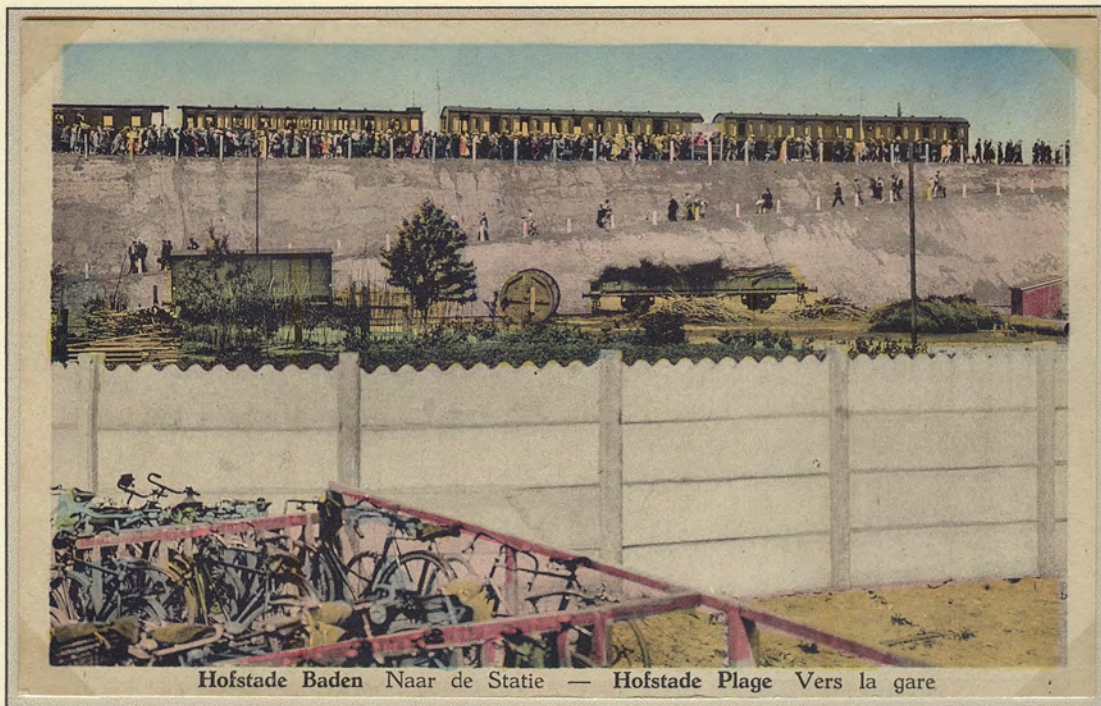
Vooraf ten behoeve van de Brusselaars werd in de zomer van 1932 een eigen stationnetje geopend te Hofstade op de lijn Schaarbeek-Vilvoorde-Muizen-Mechelen. Het perron was (is) bovenop de berm die men kon bereiken langs een hellend pad dat begon juist naast de bakstenen viaduct.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen 1935

"Treinstation met spijshuis"

De toeristentreinen die stopten aan het speciaal opgerichte houten station met een spijshuis in Hofstade. Tijdens het hoogseizoen en de weekends werden speciale treinen ingelegd die tot een half uur na middernacht om de late bezoekers terug naar huis voerden.

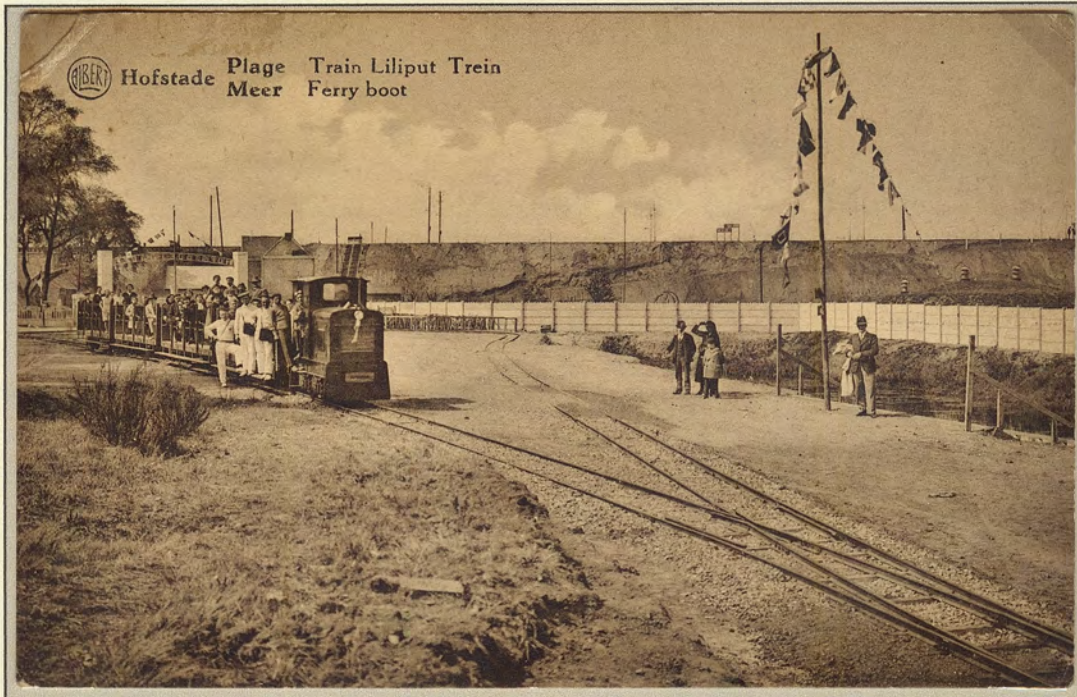

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – kaart ca 1935

"Trein in het station van Hofstade"

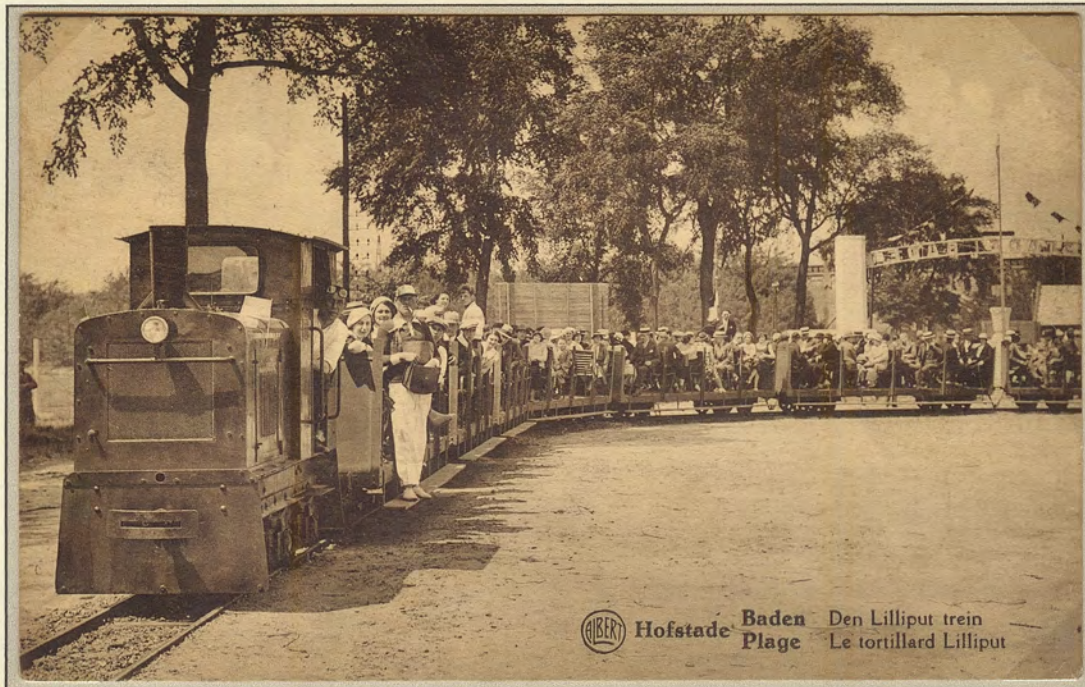
Voorheen diende de bezoeker die per trein kwam 3 km vanuit het station van Weerde te voet lopen.

Aan het toeristenstation kon men overstappen op 'de lilliputtrein', het smalspoortreintje, dat een traject van vier kilometer aflegde, inclusief de donkere tunnel voor de koppeltjes.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen 1935
"Lilliputtreintje met in de achtergrond het station van Hofstade"

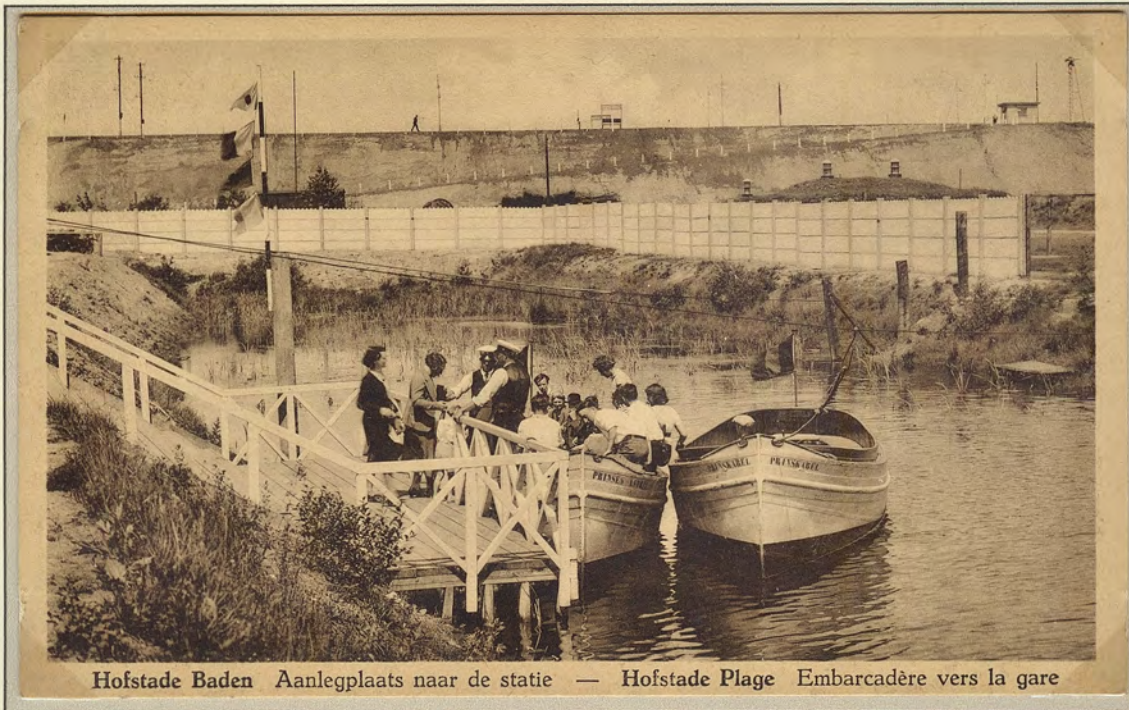
Het geheel, 11 hectare afgezoomd door een spoorweg met een steeds boordevol 'lilliputtreintje', lokte uitgelaten menigten.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen 1933
"Afgeladen vol lilliputtreintje "

Was het treintje vol zet, dan kon men...

Aan het toeristenstation kon men ook overstappen op 'het stoomschipje'. Deze pendelboten voer de ringgracht af tot aan de recreaties.

Hofstade Baden Aanlegplaats naar de statie — Hofstade Plage Embarcadère vers la gare

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – kaart ca 1933

"Aanlegplaats aan het station van Hofstade"

Omdat het water niet mocht worden bezoedeld door occasionele baders werden de twee grote meren afgesloten met een 10 meter brede ringgracht. Het domein werd met prikkeldraad afgespannen en gewapende wachters met waakhonden werden ingeschakeld.

Hofstade Baden Op 't stoomschipje — Hofstade Plage En bateau-mouche

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – kaart ca 1933

"Stoomschipje op de ringgracht; links de afspanning met prikkeldraad "

Voor de recreanten bleef er enkel de ringgracht en een kleine waterput van 2 hectaren over verderop gelegen.

Aan de Mechelse of Leuvense Vaart, achter het station van Mechelen, aan de withuisbrug konden de bezoekers de plezierboot of de 'Bucentoro' nemen tot aan de aanlegplaats Hever/Hofstade. Langs de Trianondreef wandelde men verder tot Hofstade-Strand.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Art – A.de Marchi, Brussel – **gelopen 1930**

"Toeristenboot over kanaal Mechelen-Leuven; rechts kant Hofstade"

Het kanaal grenst niet direct aan het domein. Wel was er een toegangshaven aan de Leuvense vaart gepland maar die kwam er uiteindelijk niet. Het water van het kanaal werd wel gebruikt om het peil van de 2 waterwinnings-putten op niveau te houden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Lumière, bosvoorde - Brussel – **gelopen 1938**

"De 'Bucentoro' op weg naar Hofstade-Bad op kanaal Mechelen-Leuven "

In die periode werd een belangrijk vraagstuk van de verkeersmogelijkheden en verbindingen zeer goed bestudeerd en ook daadwerkelijk aangepakt. En iedereen pikte zijn graantje mee.

3. Exploitatie van het domein zonder de grote meren

3.1 zonder de grote meren

nieuwe periode

Na talrijke vergaderingen en het consulteren van de verschillende partijen bakende de commissie in 1932 een terrein af van 11 hectaren en stond hierop de bouw en de exploitatie van een recreatiepark toe. Het terrein lag buiten de ringgracht en bevatte de kleine waterplas van 2 hectaren. De grote meren bleven voor het publiek afgesloten.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – kaart ca. 1936

"Hofstade-Plage; met overzicht van de verschillende attracties"

De tweede versie van 'Hofstade-Plage' volgens het concept van de aannemers Gelders & De Gendt, een mini-ontspanningsoord, werd gebouwd en bevatte voor elk wat wils.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert, Phototypie, Brussel – kaart ca. 1933

"Hoofdingang, zes hoge zuilen met kiosken voor ticketverkoop"

De hoofdingang bevond zich aan de Tervuursesteenweg, de huidige ingang C. Zes hoge zuilen met kiosk voor tickets.

Langs de waterplas waar de bevolking veilig en gezond kon zwemmen werden meerdere gebouwen opgetrokken door de Vilvoordse aannemersfirma 'Gelders Gebroeders & De Gendt'.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen ca. 1935

"panoramisch zicht op de zwemplas met rechts de windmolen"

Rond de molen, een op de Parijse 'Moulin de la Galette' geïnspireerde windmolen, was een terras in twee verdiepingen gebouwd waar de typische bieren van de Mechelse brouwerij Lamot werden geserveerd.

Hofstade Baden Den Molen — Hofstade Plage Le Moulin de la Gaieté

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca. 1935

"Molen van de vrolijkheid"

Van op de bovenste loge had men een comfortabel uitzicht op het drukke gedoe langs het strand.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen ca. 1935

"Het stortbad in het meer"

De belangrijkste recreatie was waterpret hebben. Belangrijk was de hygiëne. Er werden dan ook de nodige voorzieningen geïnstalleerd.

Hofstade Plage Les regimes de toilettes

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Toiletten inrichting"

Rond de waterkom werden de nodige kleedkamers, toiletten en douches gebouwd.

De steile wanden van de oorspronkelijke put van 2 hectaren werden uitgegraven tot een zacht glooiende helling waarop een strand, bedekt met rijnzand werd aangelegd.

Hofstade Baden Zicht op het meer — Hofstade Plage Vue sur le lac

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1936

"Zicht op het meer"

De gevaarlijke diepte van 15 meter werd over het grootste oppervlak met aangevoerd zand herleid tot 1,5 meter. Zo kon er volop genoten worden zonder zich zorgen te moeten maken van diepe gedeelten met gevaarlijke situaties.

Hofstade - Plage.

Hofstade - Baden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – foto: 'onder de toren' – kaart ca 1935

"Zicht op het meer "

Hofstade-Baden was een privé-onderneming op staatsgronden, met een exploitatievergunning van vier jaar en een jaarlijkse contributie aan de Staat van 100.000 fr.

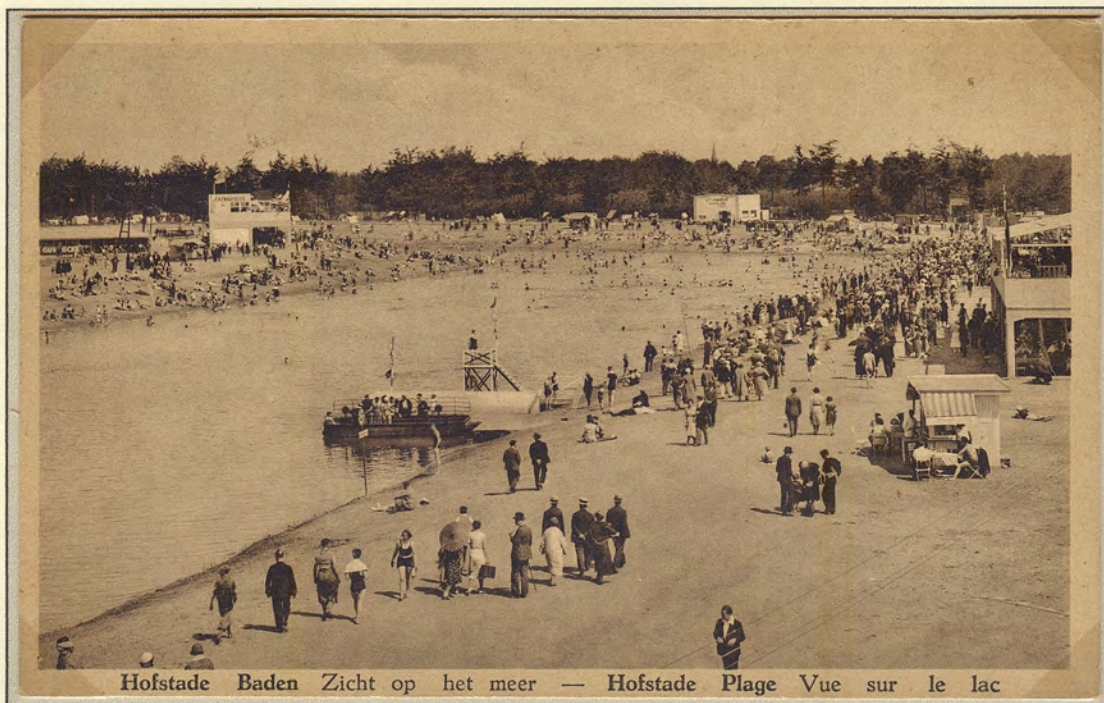
Op 21 juli 1933 werd 'Hofstade-Baden' door koning Albert I en prins Leopold officieel geopend in aanwezigheid van 130.000 toeschouwers.

Hofstade - Baden. Hofstade - Plage.
Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photo industrie "Esclamator" – gelopen 1933

"Zicht op het meer, en zwemmers in het meer"

In 1937 weigerde de Belgische staat de concessie van de firma Gelders te verlengen en werd de uitbating stopgezet. Nieuwe plannen werden uitgetekend.

Hofstade Baden Zicht op het meer — Hofstade Plage Vue sur le lac
Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Veel volk langs het strand"

In deze relatieve korte periode (1932-1937) was er weinig tijd voor enige aanleg en aankleding van het domein. Er was totaal geen beplantingsplan en zag het er allemaal nogal pover en leeg uit.

De overzetboot zorgde voor de verbinding tussen beide oevers. Het strand was aan beide zijden van het water en de gebouwen die er werden neergezet stonden erg verspreid en rondom het meer.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"De overzet op wea naar de andere kant"

De overzet was halverwege het meer en zorgde ervoor dat de bezoekers niet te voet door het mulle zand moesten lopen om de overkant een bezoek te kunnen brengen.

Hofstade Baden De overzetter en reddingspost

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"de overzetter en reddingspost"

De gebouwen waren zeer basic en in enkele weken opgebouwd. Uiteraard waren er wel de nodige voorzieningen geïnstalleerd zoals toiletten en een reddingspost voor eventuele drenkelingen of andere zorgen.

Natuurlijk waren ook de waterkom en het strand welkome trekpleisters voor het volk dat eindelijk in de weekends een ontspanningsplaats vond in Hofstade-Bad.

Hofstade - Plage.

Hofstade - Baden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photo industrie "Esclamator" – gelopen 1933
"Overzetter met bezoekers "

Op topdagen konden er tot 35.000 betalende bezoekers worden geteld, waarvan er 17.000 met het openbaar vervoer kwamen, 10.000 met de fiets, 5.000 met de auto en 3.000 met de moto.

Hofstade Baden Zicht op het meer — Hofstade Plage Vue sur le lac

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1937

"Het strand met de overzetter"

Bedenk wel dat het domein in die tijd slechts 11 hectaren groot was - waarvan 2 hectaren water, tegenover nu 160 hectaren - waarvan 80 hectaren water.

Het werd namelijk duidelijk dat Hofstade het minder kapitaalcrachtige publiek aantrok: het gewone volk dat, mede door de crisis van de jaren dertig, niet in staat was om naar de duurdere Belgische kust te trekken.

Hofstade Baden Den overzetter Hofstade Plage Le transbordeur

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"den overzetter op weg naar de overkant "

Voor de hogere standen was Hofstade-Baden duidelijk te min. Maar de gewone bezoeker deed wel zijn beste pak en kleding aan om zich in Hofstade - Strand rond te bewegen.

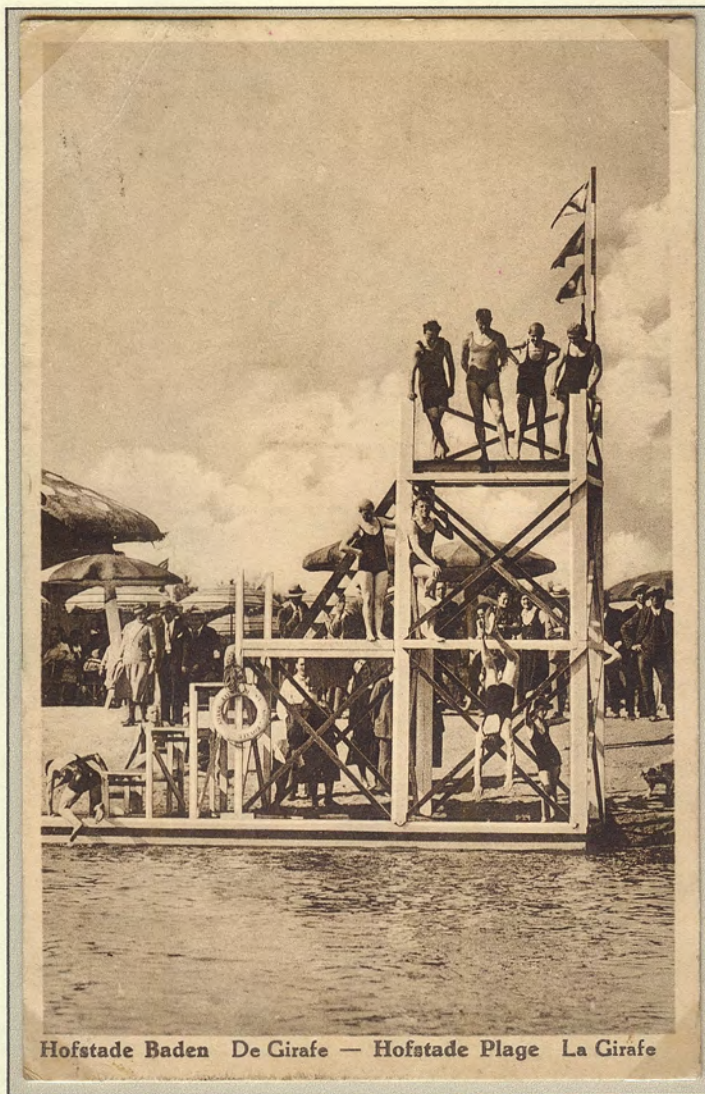

Hofstade Baden Kabiënen en Solarium — Hofstade Plage Régime de cabines et Solarium

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"De (verkleed)kabiënen en Solarium "

Hofstade Plage profileerde zich als volksbadplaats die niet ver verwijderd ligt van Brussel en Mechelen en zag zijn gelijke in de 'Wansee' bij Berlijn en de 'Gänsehaufel' bij Wenen .

Installaties zoals 'De giraffe' zorgden voor de waterpret.

De 'giraf' was een constructie in beton en met smeedijzeren trappen, geflankeerd met lagere springniveaus. Het deels in het water om voor de nodige diepte te zorgen.

Dit spektakel maakte onderdeel van de zwemsport die toen een stijl opmars kende.

*Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie,
Brussel – kaart ca 1933*
"De Giraffe"

Hofstade Baden Kopsprong vanaf de Girafe — Hofstade Plage Le plongeon de la Girafe

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Phototypie, Albert Dohmen, Brussel – gelopen ca 1930

"Kopsprong vanaf de Giraffe, in achtergrond een springplank "

Voor de durvers kon er van verschillende hoogten gedoken worden tot 4m hoog. De kopsprong was er geen onbekende.

De plannen van de gebouwen voor cafés en restaurants werden helemaal niet aanvaard in de toenmalige architectenkringen.

Hofstade Baden Het Stortbad — Hofstade Plage La Douche

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Het stortbad voor gebouw «In't schoon uitzicht» "

De modernisten - architecten die in het spoor van het socialisme en het communisme nieuwe architectuur bedreven in functie van het volk - vonden dat het ontwerp noch zuiver, noch rationeel van opbouw was en zeker niet hygiënisch. Zij spraken al gauw van 'La grande pitié d'Hofstade'.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Café Cosmopolite "

De firma Gelders zette 300 werklieden in om in een mum van tijd het domein in te richten. Rekening houdend met de bouwmiddelen van die tijd en het uiteindelijke resultaat mag dit, ondanks alle kritiek, een huzarenstukje worden genoemd.

De waterkom met zijn strand was een welkome trekpleister voor het volk dat eindelijk in de weekends een ontspanningsplaats vond in Hofstade-Baden.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: P.V. Jacobs, Brussel – kaart ca 1933
"Het strand met op achtergrond café-restaurant Lido "

Het is de periode dat men 8 tot 15 dagen betaald verlof heeft afhankelijk van het lidmaatschap van de ene of de andere groep. Werknemersgroepen bevorderen vakanties voor alle werknemers. Door het sociaal toerisme dat vorm begint te krijgen, haalt Hofstade-strand er baat bij.

Adreslijnen, publiciteit – Uitg.: A. Montmorency, Brussel – kaart ca 1933
"Café - Restaurant Lido "

Zowat alles was er afgestemd op het vermaak van de bezoekers daarvoor werden vele drankgelegenheden en restaurants opgetrokken.

Op het domein en ook in de nabije omgeving rezen de cafés en restaurants als paddenstoelen uit de grond letterlijk en figuurlijk. Ondanks het succes van deze "plage des pauvres" consumeerden de vele bezoekers goed.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1933
"Café De Paddestoel"

Een van de opmerkelijkste cafés was 'de paddestoel' in de heuse vorm van een paddenstoel, ook zijn bijgebouwen en parasols waren in de vorm van een paddenstoel.

Hofstade - Plage

Hofstade - Baden

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – foto: 'onder de toren' – gelopen 1934

"Café - De Paddestoel"

De paddenstoel had een rood dak met witte stippen, zoals de giftige maar decoratieve vliegenzwam.

Het gebouw was totaal anders door zijn vorm, een paddenstoel, terwijl de andere gebouwen nogal rechthoekig van vorm en simpel waren. Soms werd ook de naam "De Kampernoelie" gebruikt.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Zicht naar het café «de Kampernoelie»"

De naam 'de paddestoel' is een algemene benaming, in het Frans 'le champignon'. Op sommige postkaarten en documenten staat de naam "De Kampernoelie" wat eigenlijk verwijst naar de eetbare paddestoel. De vliegenschwam is dat voor alle duidelijkheid niet.

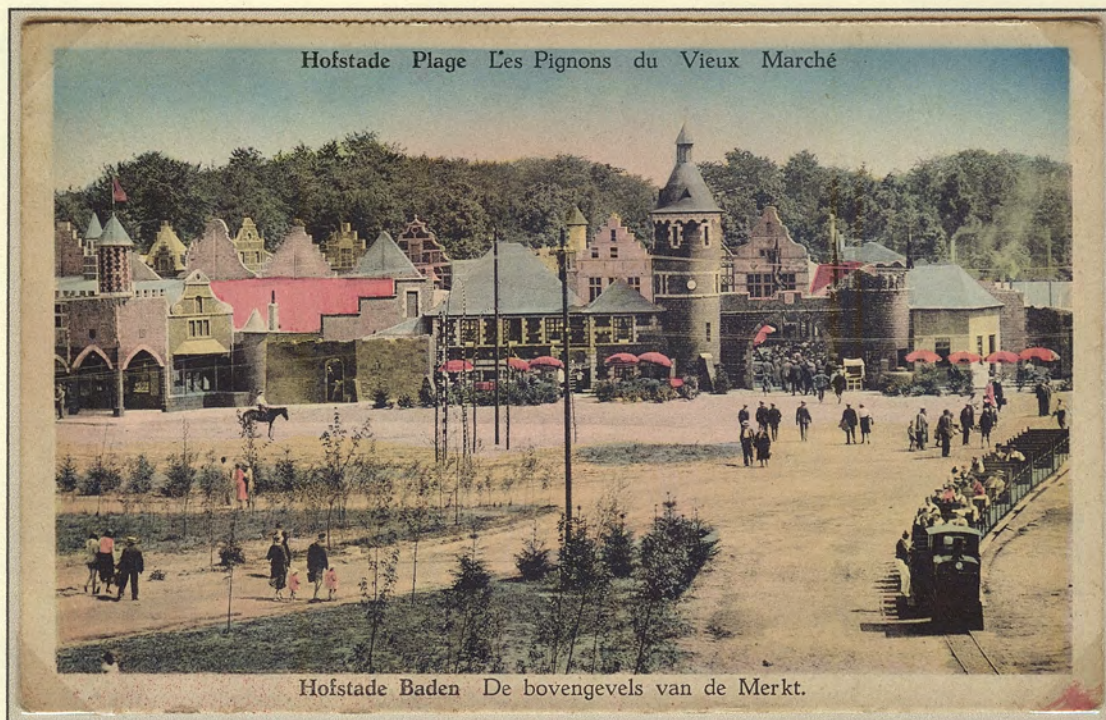

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Café - «de Kampernoelie»"

De eigenaar van de drankgelegenheden, Charles Aerts, kwam waarschijnlijk uit Antwerpen omdat hij ook daar een café "Quatre Nations" uitbatte en er 'verzorgde dranken' en 'koud buffet' serveerde.

Op het terrein buiten de ringgracht bouwde de firma Gelders Gebroeders & De Gendt een mini-ontspanningsoord, genre 'Oud België' naar het model van de Wereldexpo in Antwerpen anno 1930.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1934

"De bovengevels van de Markt - uiterst links het «Côte d'Or» gebouw"

Het centrum van het park werd gevormd door 'de Merkt', soms ook 'Oud België' of 'Ancienne Belgique' genaamd omdat het tijdens de Wereldexpo in Antwerpen ook zo noemde en razend populair was. Later stond dit ook model voor het 'oud België' op wereldtentoonstelling 1958 op de Heizel te Brussel.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – foto: 'onder de toren' – gelopen 1934

"De toren naast de ingang"

Het lilliputtrentje en het stoomschipje bediende dit centrum van het domein, op wandel afstand van de ingang aan de Tervuursesteenweg en het meer.

Deze attractie en samen met de andere lokte in de architectuurvakpers sarcastische commentaren uit. Een redacteur van het 'Bulletin van de Vere(e)ning voor Natuur- en Stedenschoon' vatte het als volgt samen:

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1933

"Ingang der Merkt - Ingang van de marktplaats "

"Het geheel (voor zover men van een geheel kan gewagen) is een rommelzooi van exposition-universellestijl, foorkramersesethetiek en Oud-België-plagiaat. [...] Besluit: ons land telt een gekkenboel meer". Die 'gekkenboel' kende nochtans een overrompelend succes.

Adreslijnen, publiciteit – Uitg.: A. Montmorency, Brussel – kaart ca 1933

"Café - Dancing «In de Zerézo»"

Postkaarten uit die jaren tonen uitgelaten menigten tussen eettentjes, kroegen en dancings. Hofstade is een oord van plezier. "De mens(ch)en zoeken nu eenmaal niets anders dan 'leute'. Zulks verklaart ook zijn succes", aldus de mismoedige commentator van 'Natuur- en Stedenschoon'.

Het geheel was iets kleiner dan het 'Oud België' van de Antwerpse wereldtentoonstelling, maar het waren eveneens reconstructies van gebouwen uit het verleden.

Nostalgie inderdaad, maar wat is daar nu mis mee? Buiten kijkplezier was er ook altijd leute en vertier.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie,
Brussel – gelopen ca 1935
"De Toren van de Merkt"

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1933
"Ingang der Merkt - Ingang van de marktplaats "

De marktplaats was samengesteld uit afdragers van de Antwerpse wereldtentoonstelling van 1930; een met trapegeveltjes omringd stadspleintje de 'merkt' en met in het midden een muziekkiosk.

Hofstade - Plage

Hofstade - Baden

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: onbekend – foto: 'onder de toren' – gelopen 1934
 "De markt met links de muziekkiosk - centraal de 2 onderstaande cafés"

De markt was één cafés en restaurants naast het andere en waar elke grote bierbrouwer zijn bier kon verkopen.

Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1934

"Café «In den Uil»"

Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1934

"Café «Oud Cortenberg»"

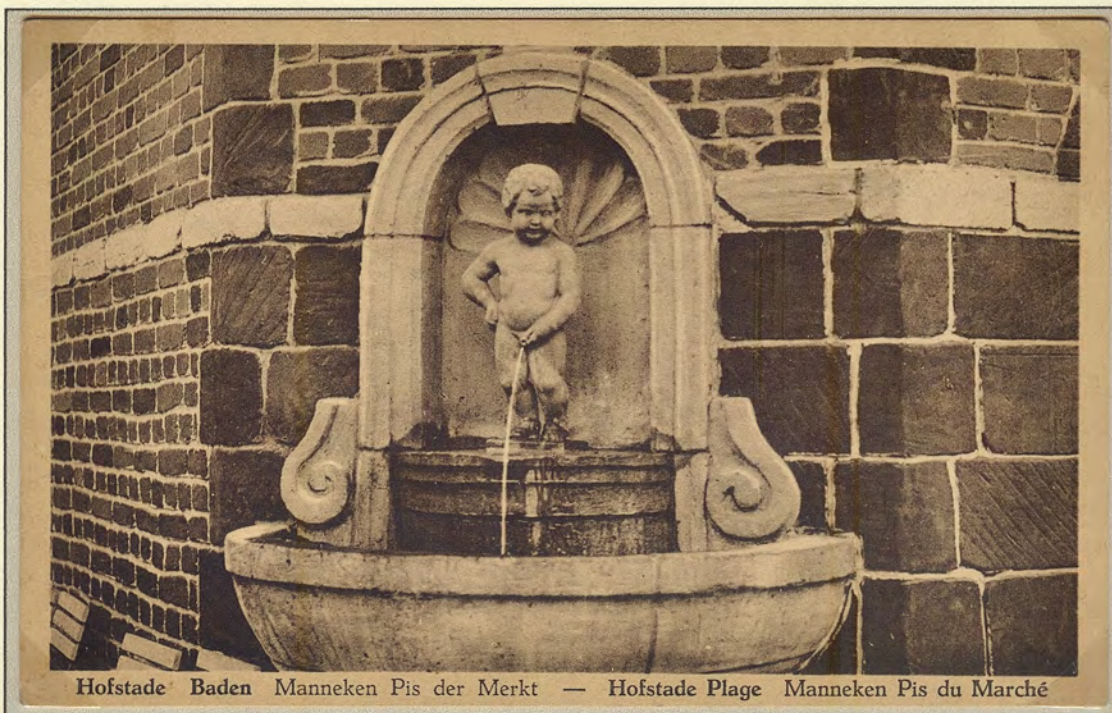
De meeste huizen hadden enkel een benedenverdieping en waarvan de gevels werden opgetrokken in een oudmodische, stedelijke stijl in hout, karton en steen, en sommige werden gerecycleerd uit Expo 1930. Zoals bijvoorbeeld 'Het Toreken', dat een kopie was van het 15^e-eeuwse gildehuis van de huidevetters of leerlooiers te vinden op de Vrijdagsmarkt te Gent.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"De Grote Markt met links 'Het Toreken' "

In het midden van het plein stond een muziekkiosk waarop tijdens topdagen doorlopende muziekconcerten werden gegeven. De opening voor het volk werd al enkele maanden eerder gevierd met stoeten, muziekkuitvoeringen in de muziekkiosk, volksbals en vuurwerk.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"Manneke Pis van de Merkt"

'Het Manneke Pis' was te vinden op de markt en was waarschijnlijk om de Brusselaar gunstig te stemmen of voor de Mechelaar om het beeldje te kunnen bezoeken. Hij staat alvast niet in de lijst waar je een Manneke Pis kan vinden.

Het is je misschien niet direct opgevallen maar op de hiervoor getoonde prentbriefkaarten staat bijna elke keer 'de Merktwachter' mee op de foto. Je herkent hem goed aan zijn witte band dwars over zijn borstkas.

Hofstade Baden Den Merktwachter — Hofstade Plage Le garde Champêtre

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1942

"De Merktwachter"

Het idee van de marktwachter komt van de Expo 1930 van Antwerpen, toen waren er ook marktwachters die een oogje in't zeil dienden te houden. Ze hadden de functie om enige ordehandhaving te plegen.

Hofstade Plage Le bourgmestre du Vieux Marché

Hofstade Baden Den Burgemeester der Merkt.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – kaart ca 1933

"De burgemeester van de Merkt"

De veldwachter en de burgemeester van de Merkt benadrukken trouwens het volkse karakter van de ganse onderneming. Het verhaal gaat dat deze burgemeester toen Koning Albert I Hofstade inhuldigde bij het passeren van één van de baadsters aansprak met 'Schoe volk hie, hé menier de keunink', waarop Koning Albert I instemmend knikte.

De kermisattracties, de wandelpaden (voor geliefden), de danstent in 'Café du luc' en activiteiten zoals pensenkermis of de verkiezing van Miss Hofstade lokte telkenmale veel volk naar de zandbak voor volwassenen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – gelopen 1933
"Café du Lac"

De attracties net zoals de gebouwen waren goed verspreid rond het meer en ook in de groene aanplantingen.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Belge Lumière, Boitsfort – gelopen 1928
"In het labrynt van de zandbak "

Een tennisveld, een petanqueveld en zelfs een labrynt was er te vinden. Volksvermaak in al zijn vormen.

Er werden wandelingen op paarden en koetsritjes georganiseerd. Het maakte deel uit van het attractiepark concept.

Hofstade Baden Wandeling te paard — Hofstade Plage Promenade à cheval

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1933

"Wandeling te paard"

De afstanden waren er wel om van de ene kant naar de andere kant van het meer te gaan, zo'n wandeling met de koets of te paard verzekerde pret.

Hofstade Baden Het paarde koetsje — Hofstade Plage En cariole

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen 1934

"Het paardekoetsje"

Er zullen toen geen of weinig vragen gerezen zijn of die paarden goed verzorgd werden en niet overdreven hard dienden op te draven voor dagenlange ritten.

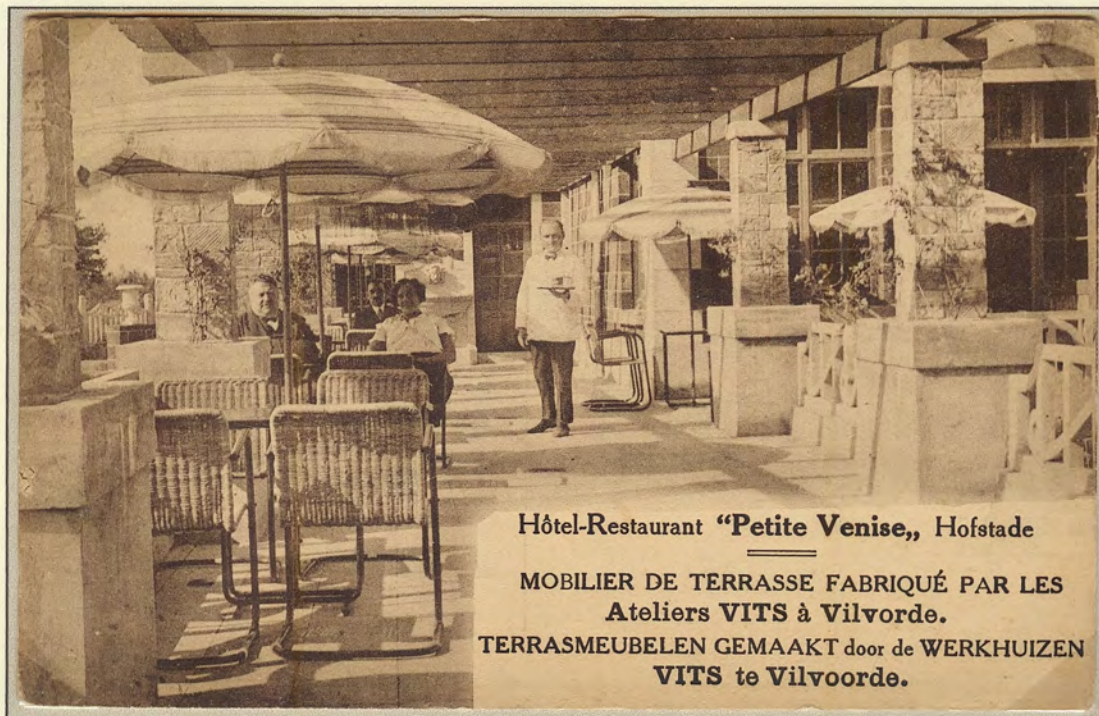
Waar veel volk komt groeien automatisch activiteiten die niets te maken hebben met de oorspronkelijke bedoelingen. Rond het domein schoten hotels, restaurant en cafés als paddenstoelen uit de grond en pikten hun deel mee van het project Gelders.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: A. Casteels Van Poyen – foto: Beernaert, Lokeren – gelopen 1942

"Solarium met vijveromgeving en voorgrond een eendenhok"

Het wit kasteeltje dicht bij het domein, een solarium met vijver, "La Petite Venise" genaamd, was een hotel-restaurant uit de bloeiperiode van Hofstade-plage.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Desaix, Brussel – gelopen 1934

"Hotel-Restaurant 'Petite Venise'"

Het ligt aan de basis van de oprichting van het vakantie- en opleidingscentrum "Rerum Novarum" dat inmiddels is uitgegroeid tot een vormings-, opleidings- en congrescentrum dat vandaag de naam "Elewijt Center" draagt. En het restaurant "La Petite Venise" in dit centrum draagt nog steeds haar naam van weleer.

Het strandleven raakt in trek in België, net als Côte d'Or chocolade. Overal langs de stranden verrijzen Côte d'Or-paviljoenen, zelfs één in Hofstade-Plage, waar voor promotionele doeleinden al de producten werden verkocht.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Affiches Marci, Brussel – portvrij (SMB) gelopen ca 1935

"Stand Côte d'Or"

Hun bekendheid ontstond tijdens Expo 1935 in Brussel. Duizenden bezoekers van verschillende continenten ontmoeten de olifant en zijn producten: de Chokotoff, de Mignonette of de Bouchée; de echte Côte d'Or-rush voor eeuwig.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: A. Casteels Van Poyen – foto: Beernaert, Lokeren – kaart ca 1934

"Elewijt - Tervuursesteenweg - Bestelwagen met publiciteit voor Hofstade-Plage"

Op een bestelauto prijkt de naam "Hofstade Plage-Baden" op het silhouet van de ingangspoort van het domein. In de volksmond is 'Hofstade-Plage' of zelfs 'de Plage' een begrip geworden, bekend alom.

4. Oppikken van de draad na WO II

4.1. Modernisten aan de slag

het strand en gebouw

1937, de staat weigerde de huurtermijn van de firma Gelders te verlengen wegens het in gebreke blijven van de uitbaters en de reputatie. Alles wat er was opgetrokken werd met de grond gelijk gemaakt zonder enig spoor achter te laten. Reeds voor WO II werd gestart met een nieuwe inrichting van het ganse domein, met inbegrip van de 2 grote meren.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photyp.ind.Belge P.I.B – gelopen 1939

"Hofstade-Aan het strand; veel volk - oostelijk deel"

Aan de zuid-oostelijke baai van het grote meer werd een kunstmatig strand aangelegd van 750 meter lengte.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – kaart ca. 1950

"Strandgebouw - centraal deel"

Het strandgebouw met wandelterras volgt het strand over een ruim gedeelte van zijn lengte.

Het kleedhokjescomplex werd volledig opgetrokken uit tropisch kambala-hout en herbergde de kleedcabines, de bewaarplaatsen, twee strandcafés, een restaurant, sanitair, douches, terrassen en souvenirwinkeltjes.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Albert Dohmen, Phototypie, Brussel – gelopen ca. 1935

"kleedhokjescomplex - de kabieneen voor de baders"

Een ontwerp door Maxime Wijnants (1907-1997), zijn eerste belangrijke architecturale verwezenlijking.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photyp.ind.Belge P.I.B – kaart ca. 1939

"Het lange zandstrand met het strandgebouw als een reusachtig tuinmeubel"

Voor WOII werd voor de aanleg van het strand meer dan 15.000 ton rijnzand aangevoerd.

Ook het 'Bootshuis', een tweede visueel attractiepunt aan het meer, werd gebouwd in 1939. De ontwerper is Félix Milan (1920-2000) en werd gebouwd aan de inham ten zuiden van het grote meer. Het is een café-restaurant, in de vorm van een gestrande pakketboot, met terras en aansluitend bij een aanlegsteiger voor 100 roeibootjes.

Hofstade
Het Bootshuis
Hangar pour Canots

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photyp.ind.Belge P.I.B – kaart ca. 1939

"Het bootshuis en aanlegsteiger"

De horizontale, gestroomlijnde vormgeving met plat dak, volledig beglaasde rotonde, patrijspoorten en metalen borstweringen, de gelijkenis met het boothotel 'Normandie' (1935) van L. Bruggeman in Oostduinkerke is niet toevallig.

7 - Onder de berkenbomen Hofstade Un joli coin

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – gelopen 1949

"Onder de berkenbomen - naast strandgebouw"

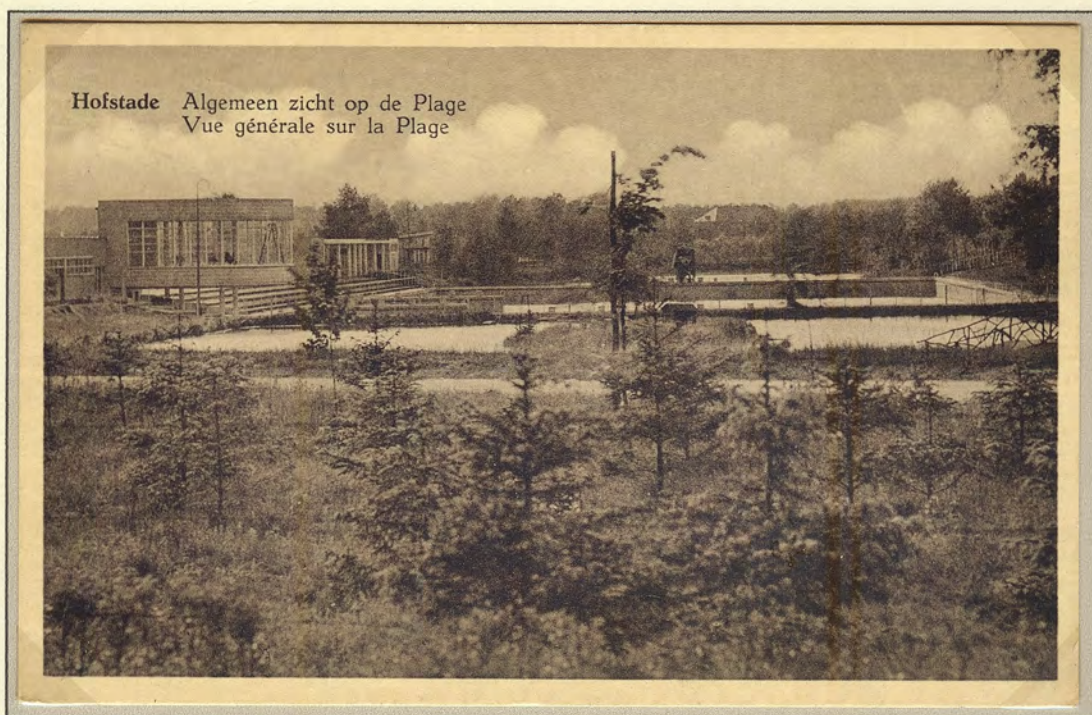
De door berken- en dennenbossen omringde meren vormen het ideale kader voor allerhande sporten en voor wie alleen maar wil uitrusten, wandelen of zich ontspannen.

In het zuidpunt van het domein, ongeveer waar de kleine vijver (2 ha) die in 1932 de kern van 'Hofstade-Plage' vormde, zou een groot sportstadion met aansluitend een olympisch zwembad gebouwd worden. Uiteindelijk werden enkel het zwembad, het terras en de twee lage blokken met kleedcabines, sanitair, cafetaria en portierswoning gerealiseerd.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: photyp.ind.Belge P.I.B – kaart ca. 1939
 "Het olympisch zwemstation"

Het mat 100 bij 50 meter, had een maximumdiepte van 1,6 meter en een waterinhoud van 7500 kubieke meter. Het geheel werd ontworpen door Charles Van Nueten (1899-1989) en was lange tijd één van de grootste in Europa.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – gelopen 1962
 "Het olympisch zwemstation in verwaarloosde toestand"

Het waterzuiveringsstation werd door een zekere Onckelinx in 1955 toegevoegd. In 1978 werd het gesloten wegens bouwvalligheid en omdat het niet meer beantwoordde aan de hygiënische normen.

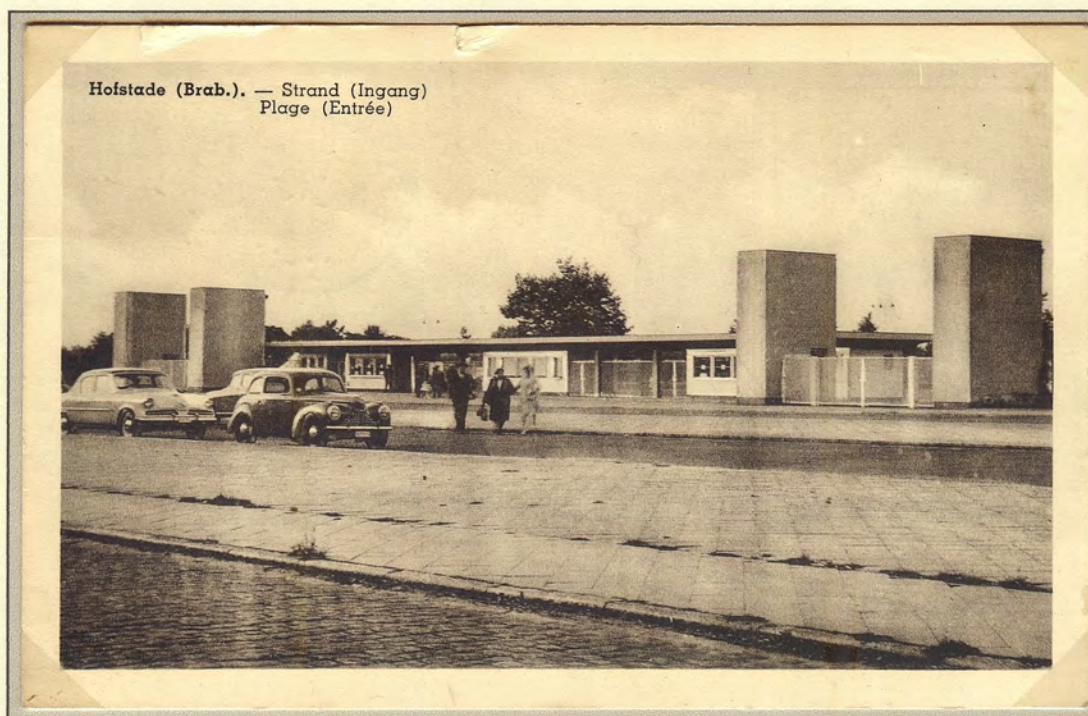
Na WO II in 1946 werd een nieuwe hoofdingang gebouwd aan de Tervuursesteenweg, een ontwerp van de Brugse architect Frans Van Cleven. De breed uitgemeten hoofdingang aan de Tervuursesteenweg bestaat uit een betonskelet, deels opgevuld met houten wanden, en voorzien van een betonnen, overkragende platte bedaking.

Adreslijnen, gesplitst —Uitg.: L. Van Poyer — foto: Beernaert, Lokeren — gelopen 1936

"Ingang aan de Tervuursesteenweg"

De brede in- en uitritten voor wagens wordt geflankeerd door witgepleisterde, massieve, kubistische, torenachtige volumes. Het geeft direct toegang tot de parking voor wagens en autobussen.

Adreslijnen, gesplitst —Uitg.: L. Van Kerckhoven — foto: Beernaert, Lokeren — gelopen 1975

"Zicht op de ingang aan de Tervuursesteenweg"

Tussenin bevinden zich de smallere toegangen voor voetgangers en fietsers, terwijl de afgesloten ruimten plaats boden voor loketten, het sanitair en een controlepost.

De jeugdherberg, met daarnaast het administratieve gebouw, werd in 1948-1949 opgetrokken en werd ontworpen door Van Cleven, wellicht een voorbeeld van ambtelijk modernisme, een collage van "beelden en losgerukte elementen [...] zonder rekening te houden met schaal, zuiverheid en verhoudingen".

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: Nels - Ern. Thill, Brussel – gelopen 1959

"De jeugdherberg - 't Paddevenne - vooraanzicht"

De jeugdherberg had verschillende slaapzalen met in totaal 108 bedden, een ruime eetzaal en een stemmige lees- of vergaderzaal. Het dagelijks beheer ervan werd toevertrouwd aan de Vlaamse Jeugdherbergcentrale.

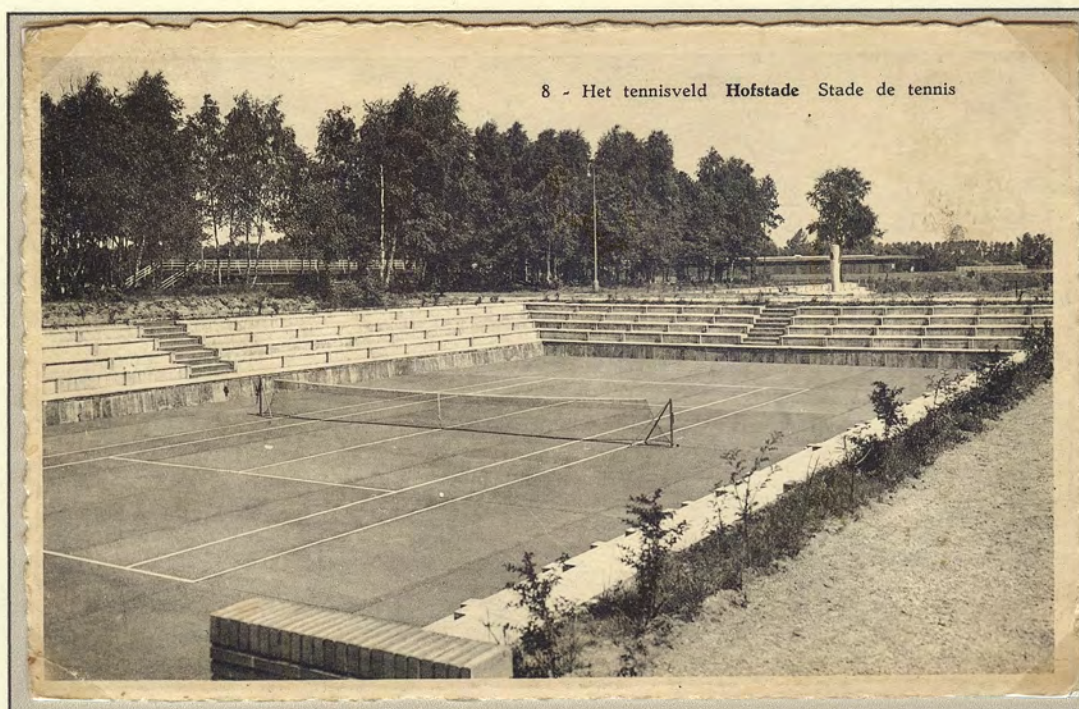

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: Nels - Ern. Thill, Brussel – kaart ca 1955

"De jeugdherberg - 't Paddevenne - Eetzaal"

Bij aanpassingswerken en de omvorming tot het huidige 'Sporthotel' in 1992 werd het gebouw sterk geverticaliseerd.

Toen op 19 juli 1939 het 'rijksdomein' van Hofstade werd heropend, waren twee tennisvelden al gerealiseerd. De tennisvelden werden aangelegd in de vroegere ringgracht. Op de achtergrond is het beschermde monument te zien voor de kinderen van koning Leopold III en koningin Astrid: Josephine-Charlotte, Boudewijn en Albert.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – kaart ca 1950
 "Het tennisveld - in achtergrond monument voor koningskinderen"

De camping, die lange tijd onafscheidelijk tot het domein behoorde, werd vlak achter het strandgebouw ingeplant op de plaats als waar tijdens de Tweede Wereldoorlog het Duitse lazaret gelegen was.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – kaart ca 1955
 "Kampeerterrein - camping"

Vermoed wordt dat in de beginfase de indeling van het Duitse lazaret gewoon werd overgenomen als indeling van de camping. De camping werd beheerd door de Touring Club België, later de VTB-VAB, en bood plaats aan 2.000 kampeerders.

Het paviljoen 'Zomerlust' kwam er pas in 1949 en stond in het begin bekend onder de naam 'kinderpaviljoen'. Voor de fundering van de 'Zomerlust' werd dankbaar gebruik gemaakt van de ondergrondse Duitse bunker. De kinderspeeltuin ernaast was wel voorzien in de oorspronkelijke plannen, maar werd niet uitgevoerd in de bouwphase voor WO II.

Adreslijnen, gesplitst – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – kaart ca 1955

"Het paviljoen 'Zomerlust' - kinderpaviljoen"

De skating dateert eveneens uit 1948. De exploitatie van deze in betontegels aangelegde rolschaatsbaan werd stopgezet eind de jaren '50. Het eens zo populaire rolschaatsen verloor zijn belangstelling.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – kaart ca 1955

"De rolschaatsbaan - skating"

De exploitatie van de baan en de cafetaria, toevertrouwd aan een particulier, was niet meer leefbaar. In 1970 werden de gebouwen van de skating volledig verbouwd tot werkplaatsen en werd de schrijnwerkerij er in ondergebracht.

In 1966 werd er ook een zeilbotenhuys opgericht aan het meer van 35 hectaren dat uitsluitend bestemd is voor stille waterrecreatie. Van 1948 was er de 'Hofstade Yachting Club' met hoofdzakelijk Franstalige leden. Vanaf 1965 nam Vlaamse Vereniging voor Watersport - VVW - Afdeling Hofstade zijn intrede in het gebouw.

Adreslijnen, gesplitst, gekleurd – Uitg.: L'Heembeekoise, Brussel – gelopen 1957

"Zeilen op het grote meer - yachting"

Adreslijnen, gesplitst, photochrome – Uitg.: Thill, Brussel - Nels - Mexichrome – gelopen 1969

"Zeilen op het grote meer"

De zeilclub is 2002 veranderd van naam en logo maar biedt nog steeds aan hun leden de mogelijkheid om te kajaken, zeilen, windsurfen of wakeboarden.